

УДК 378.147.091.33

DOI:

Тетяна Ситнік, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін
Черкаської медичної академії

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено виявленню особливостей впровадження кейс-технології в освітній процес вищої школи на основі інноваційного підходу до навчання майбутніх фахівців. У ній розкрито важливість формування інноваційної особистості здобувача освіти відповідно до сучасних вимог суспільно-економічного життя Української держави. Особлива увага автора публікації звернена на розвиток інноваційних методів та технологій навчання студентської молоді, зокрема на методику впровадження кейс-технології. Запропоновано сутності близьких, проте нетотожних понять “кейс-метод”, “кейс-технологія”, “кейс” як засіб навчання.

Ключові слова: інноваційна особистість здобувача освіти; інноваційне навчання у вищій школі; кейс-метод; кейс-технологія; підготовка медичних сестер у магістратурі.

Літ. 8.

Tetiana Sytnik, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Humanities Disciplines Department,
Cherkasy Medical Academy

USE OF CASE TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article is devoted to clarifying the features of the introduction of case technology in the educational process of higher education on the basis of an innovative approach to the training of future professionals. It reveals the importance of forming an innovative personality of the applicant of higher education in accordance with the modern requirements of social and economic life of the Ukrainian state. The urgency of the problem is related to the main guidelines of the Law of Ukraine “On Innovation” and “Regulations on the implementation of innovative educational activities”. The author pays special attention to the development of innovative methods and technologies of teaching student youth, in particular to the methods of implementing case technology.

The elucidation of the essence of close, but not identical concepts “case-method”, “case-technology”, “case” as a means of learning is offered. It is noted that case technology in scientific and pedagogical literature is considered as a kind of interactive learning technology. Innovative methods and technologies of learning have recently taken a significant place in the educational process of higher education. Innovative methods and technologies of learning have recently taken a significant place in the educational process of higher education, since they allow educational applicants to actively organize the search for new educational and research information, adopt better practical experience in the use of scientific achievements, develop interactivity, creative approach to solving complex problems, argue convincingly, defend their position in discussions and refute the wrong thoughts of other participants in the interaction. The general approaches to the classification of cases as a teaching method are analyzed and the main types of cases are revealed. Emphasis is placed on the fact that the concept of “case technology” is broader than the concept of “case method”, because it includes, in addition to the case method, work in creative groups, discussion, dialogue, game design, business correspondence analysis method, incident method, situational role-playing method. However, the main method on which this technology is based has been and remains the case method. The requirements for creating educational cases for practical classes in higher education institutions are described in more detail. The discrepancy between the concepts “case” and “task” is specified. The material of the discipline “Pedagogy and the art of teaching in high school” for master’s students majoring in 223 Nursing illustrates the features of the application of certain methods that are part of case technology.

Keywords: innovative personality of the student; innovative education in high school; case method; case technology; training of nurses in master’s degree.

Постановка проблеми. Реформування середньої та вищої школи в Українській державі, прагнення доєднатися до єдиного європейського освітнього простору, привести вітчизняні стандарти вищої освіти у відповідність до вимог європейських вимагають від національної вищої школи активніше запроваджувати в освітній

процес інноваційні методи та технології навчання студентів. Посилаючись на закони України “Про вищу освіту” [2], “Про інноваційну діяльність” [3] та “Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” [4] заклади вищої освіти повинні розв’язати основне завдання – сформувати не лише компетентного фахівця, а

й інноваційну особистість, здатну здобувати глибокі фундаментальні знання, формувати практичні вміння, самостійно розв'язувати фахові проблеми майбутньої спеціальності, оволодіти здатністю критично мислити, приймати продуктивні рішення, відстоювати власну позицію, вміло орієнтуватися в інформаційно-комунікативних технологіях. Інноваційні методи та технології навчання останнім часом посіли вагоме місце в освітньому процесі вищої школи, оскільки дають змогу здобувачам освіти активно організувати пошук нової навчальної та дослідницької інформації, переймати кращий практичний досвід у використанні наукових досягнень, розвивати інтерактивність, творчий підхід до розв'язання складних проблем, переконливо аргументувати, відстоювати свою позицію у дискусіях та спростовувати хибні думки інших учасників взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема використання інноваційних методів і технологій в освітньому процесі загальноосвітньої та вищої школи стала предметом дослідження в сучасній педагогічній науці. Когнітивний аспект інноваційної діяльності педагога розкрито в статті В. Ворожбіт-Горбатюк [1]; проблемам формування інноваційної особистості здобувачів освіти у вищій школі присвячено роботу Г. Хмурковського [8]; особливості використання кейс-технології у підготовці майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу відображено в публікаціях Т. Пащенко [7] та В. Ліхачової, Я. Шиманської, О. Тарановської, Л. Добровольської, О. Макарова [5]; сучасні підходи до використання інновацій у процесі навчання майбутніх медичних працівників висвітлено в методичних рекомендаціях М. Філоненко [6]. Однак питання використання кейс-технології, спрямованої на інноваційну діяльність студентської молоді, отримало недостатнє відображення у науково-педагогічній літературі, що зумовило вибір теми статті.

Мета статті полягає в осмисленні сутності кейс-технології, аналізі навчального потенціалу основних методів, які віднесено до цієї технології, та з'ясуванні особливостей використання кейс-технології в освітньому процесі підготовки майбутніх медсестер у магістратурі.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правові документи, що регулюють суспільно-економічні сфери життя України, пов'язані насамперед з розвитком інноваційної діяльності. Закон України "Про інноваційну діяльність" визначає "правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної

діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом" [3]. Така настанова тісно пов'язана і з організацією освітнього процесу у середній та вищій школі. Відповідно до наказу МОН України, в освітній галузі діє "Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності", що визначає порядок планування та здійснення інноваційної освітньої діяльності у закладах освіти.

В основі освітньої інноваційної діяльності лежать інновації, які становлять собою "новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, освітні, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності" [4]. Інноваційна освітня діяльність може проводитись на трьох рівнях: всеукраїнському, регіональному, локальному (в межах закладу освіти).

Насамперед нас цікавить організація інноваційної діяльності на локальному рівні, тобто безпосередньо в конкретному освітньому закладі. Як зазначено у вище зазначеному Положенні, на цьому рівні інноваційна освітня діяльність здійснюється у дошкільних, середніх загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних закладах та вищій школі. Основним завданням цієї діяльності є запровадження освітніх інновацій, які були вже перевірені на всеукраїнському і регіональному рівнях, розробка та перевірка експериментально варіативної частини освітніх компонентів освіти. Застосування інноваційних технологій максимально сприяє розвитку інноваційної особистості майбутнього здобувача вищої освіти.

На думку багатьох учених, інноваційною особистістю вважають такий тип особистості, яка, спираючись на набуті фундаментальні знання та вироблені практичні вміння і навички, сформовані ставлення до суспільства, своєї майбутньої професійної діяльності, розвинене критичне мислення, спроможна вміло орієнтуватися в інноваційних введеннях, впровадженні передових освітніх інноваційних методів й технологій, творчо їх застосовувати пропонуючи нові ідеї відповідно до сучасних викликів [8].

Кейс-технологію науковці зараховують до технологій інтерактивного навчання. Історія її виникнення бере свій початок з XVII ст., її засновниками стали теологи, які аналізували конкретні випадки з життя у ході навчання

студентської молоді. З наукової літератури відомо, що вперше кейс-метод було застосовано викладачами Гарвардського університету в 1910 р., зокрема у школі бізнесу. В Українській державі почали вдаватися до використання цього методу лише в 90-х рр. ХХ ст., а саме у процесі викладання природничих дисциплін [5]. Протягом останніх трьох десятиліть на основі цього методу було розроблено кейс-технологію, яка постійно оновлюється та вдосконалюється у зв'язку з новими технічними можливостями, науковими, методичними напрацюваннями.

Назва цієї технології походить від англійського слова case, що означає: випадок, ситуація, казус та їх поєднання, щодо нашого дослідження, то "кейс" означає набір практичних професійно-орієнтованих ситуацій, які мають розв'язати студенти. Від цього слова походять терміни "кейс-метод" і "кейс-технологія". Кейс-метод пов'язаний з аналізом конкретних навчальних ситуацій, які спеціально розробляють на основі фактичного матеріалу для подальшого детального розгляду на заняттях. Під час такого розгляду студенти навчаються працювати в команді, здійснювати оцінку й аналіз, виробляти управлінські рішення. Кейс-метод виступає дієвим інструментом, який уможлиблює використовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань, розвитку самостійного мислення у студентів, аргументовано висловлювати свою позицію. За допомогою цього методу студенти мають змогу проявити та вдосконалити аналітичні вміння й навички, знаходити найбільш раціональні рішення ситуації. Слово "кейс" використовується також і у значенні засіб навчання, який становить собою набір конкретних практичних завдань складених на основі ситуацій, що стосуються конкретної навчальної теми. До оформлення такого кейсу вченими сформовано декілька вимог: відповідати чітко поставленій меті; мати певний рівень складності; завдання повинні бути актуальними, містити достовірну інформацію; сприяти розвитку аналітичного мислення у здобувачів освіти; мати дискусійний характер; передбачати кілька варіантів розв'язання.

Завдання, які розробляються для кейсу, повинні відрізнятися від звичайних практичних завдань, які пропонуються студентам на традиційних практичних заняттях. Це пояснюється тим, що мета використання кейсів і звичайних завдань різна. На практичних заняттях студент, розв'язуючи завдання, має можливість використати лише один принцип, теорію, метод і завдання передбачає лише один варіант

розв'язання, а кейс – вимагає пошук різних варіантів розв'язання проблеми, ситуації і має змогу використати декілька альтернативних рішень.

У науковій літературі пропонуються різні класифікації кейсів. Так, наприклад, М. Філоненко класифікує кейси за кількома ознаками:

- за типом і спрямованістю кейси бувають навчальні, дослідницькі, аналітичні, прогностичні, систематизуючі;

- за структурою розміщеного матеріалу в кейсі: структуровані, неструктуровані, "нариси", кейси "першовідкривачі" (первинний текст);

- за носієм подачі: паперовий, мультимедіа, відео-, аудіо;

- за змістом: навчальні, практичні, науково-дослідницьких;

- за складністю: навчальні тексти з використанням ілюстрацій; кейси вибору правильного рішення у проблемній ситуації; кейси, орієнтовані на самостійне розв'язання проблеми; кейси для формулювання оцінки дій владних структур тощо;
- за обсягом матеріалу: повні, стислі, мінікейси;
- за наявністю сюжету: сюжетні та безсюжетні;
- за ініціативністю суб'єкта кейсу: особистісні, багатосуб'єктні, організаційно-інституційні;

- за метою використання: кейс-вибір, кейс-потреби, конфліктний кейс, кейс-боротьба, кризовий кейс, інноваційний кейс [6, 12].

Запровадження кейс-технології в освітній процес стало надзвичайно актуальним в останній час, що зумовлено, на думку Т. Пащенко, двома тенденціями:

- широким упровадженням в освіту компетентнісного підходу до навчання, який ґрунтується на формуванні низці загальних та спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх фахівців, вироблені здібностей особистості опрацювати великі масиви нової інформації;

- впливає з першої, вона пов'язана з формуванням компетентностей, що уможливають здійснювати пошук ефективних рішень у різних життєвих ситуаціях, системності і послідовності у власних діях відповідно до нових умов, що склалися [7].

Поняття кейс-технології є ширшим у порівнянні з кейс-методом. До складу такої технології, крім аналізу проблемних ситуацій, можуть входити робота в творчих групах, дискусія, діалог, ігрове проектування, метод розбору ділової кореспонденції, метод інциденту, метод ситуаційно-рольових ігор.

Детальніше зупинимось на аналізі кількох методів цієї технології, про які вище не було згадано. Наприклад, метод інциденту передбачає

самостійний пошук студентом необхідної наукової чи навчальної інформації для ухвалення правильного рішення з конкретної проблеми, у результаті здобувач освіти навчається опрацювати інформацію, формувати власну думку, робити адекватні висновки.

Метод розбору ділової кореспонденції означає детальне опрацювання запропонованого пакету документів у готовому вигляді для прийняття правильного рішення. Студент навчається виокремлювати необхідну інформацію, що стосується виучуваної теми, стає суб'єктом прийняття оптимального рішення.

Метод ігрового проектування спрямований на продукування нових або удосконалення старих об'єктів. Найчастіше він застосовується для розробки пошукових, прогностичних, дослідницьких, творчих, аналітичних проєктів.

Метод ситуаційно-рольових ігор має на меті інсценування правдивої професійно-орієнтованої ситуації, що дасть змогу оцінити поведінку та вчинки усіх учасників гри. Учасники самостійно обирають роль і виконують її, самостійно вибудовують стратегію поведінки за власним сценарієм, прогнозуючи результат.

Метод дискусії передбачає обмін думками, набутим досвідом, дібраними фактами й аргументами щодо обговорюваної ситуації. Цей метод доцільно поєднувати з методом роботи у творчих групах, тоді дискусія стає груповою [5].

Для студентів закладу вищої освіти спеціальності 223 Медсестринство важливою дисципліною є “Педагогіка та мистецтво викладання у вищій школі”, на яку освітня програма відводить 30 год. лекційних, 26 год. практичних, 64 год. – на самостійну роботу. Специфіка тем цього курсу дає змогу викладачеві використовувати різні методи кейс-технології. Так, наприклад, тему “Система та структура освіти України. Інновації в освіті” варто вивчати, використовуючи метод розбору ділової кореспонденції. Оскільки ця тема передбачає вивчення таких важливих державних документів, як Закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти тощо, то доречно буде завантажити всі ці тексти документів в один кейс для ознайомлення студентів із їхнім змістом та основними положеннями. А в другий кейс помістити інформацію про структуру освіти в Україні та конкретно про організаційно-структурні підрозділи закладів вищої освіти й безпосередньо медичної

академії, у якій навчаються студенти. Окремий кейс може складати й інформація про суб'єкти освітнього процесу у ЗВО. За матеріалами таких кейсів студенти, крім обробки запропонованої інформації, можуть виконувати практичні завдання, пов'язані з розробкою структурно-логічних схем, складання таблиць, підготовки презентацій, інтелектуальних карт.

У ході розгляду теми “Методи, прийоми, засоби вивчення навчальних дисциплін” доцільно буде використати на практичному занятті метод інцендентів. Майбутнім медичним сестрам викладач пропонує, використовуючи можливості хмарних технологій, віднайти матеріал про інноваційні методи та прийоми навчання у сучасних зарубіжних та вітчизняних закладах вищої освіти, скласти порівняльну таблицю спільних і відмінних ознак у використанні найсучасніших інноваційних методів і прийомів; побудувати алгоритм поетапного впровадження одного з маловідомих в Україні інноваційних методів.

Цікавим у застосуванні в освітньому процесі є метод ігрового проектування. Ним можна скористатися під час вивчення теми “Організація науково-дослідницької роботи студентів”. На практичному занятті студентам пропонуються теми наукових досліджень. Їхнє завдання – дібрати до кожної теми наукову літературу, опубліковану не раніше 2018 року; сформулювати до кожної з тем мету, основні завдання, об'єкт та предмет дослідження; скласти мініпроєкт на тему “Створення анотації до власної наукової (курсової, кваліфікаційної) роботи” українською й англійською мовою, студентів об'єднують у дві творчі групи, учасники кожної виконують написання анотації, після закінчення студенти обмінюються своїми проєктами та здійснюють їх рецензування.

Слід зауважити, що кейс-технологія передбачає як індивідуальне виконання завдань кейсу, так і колективну працю, що удосконалює вміння приймати позицію інших та працювати в команді.

Для кейс-технології характерні такі організаційно-технологічні особливості:

- передбачає колективне навчання, а саме обмін інформацією, роботу в творчих групах;
- має ознаки розвивального навчання, поєднуючи особистісний, груповий та колективний розвиток здобувачів освіти;
- є різновидом аналітично-дослідницької технології, містить процедури аналітичного спрямування та дослідницького характеру;
- у складі технології можна спостерігати й

деякі елементи проектної технології, оскільки відбувається формування проблеми і шляхів її розв'язання на базі запропонованого;

- спрямована досягнення успіху в навчанні та майбутній професійній діяльності через активізацію учасників освітнього процесу, їх стимулювання до здобуття успіхів, нових досягнень у навчанні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання в освітньому процесі кейс-технології є важливою сучасною науково-методичною проблемою, оскільки вона сприяє розвитку креативного мислення студентів, знаходженню рішень складних неструктурованих проблем, які не можна розв'язати простим аналітичним способом. Завдяки використанню цієї технології відбувається процес формування практичних умінь і навичок, а не механічне засвоєння знань. Подальшого дослідження потребує питання методики застосування ситуаційно-рольових ігор в межах кейс-технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворожбіт-Горбатюк В. Когнітивний компонент інноваційної педагогічної діяльності вчителя. *Молодь і ринок*. № 9/195 (2021). С. 6–10.

2. Закон України “Про вищу освіту”.

3. Закон України “Про інноваційну діяльність”.

4. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності.

5. Лихачов В. К., Шиманська Я. В., Тарановська О. О., Добровольська Л. М., Макаров О. Г. Кейс-технології як продуктивний засіб формування компетентнісних професійних навичок на етапі медичної післядипломної освіти. URL: http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/10025/1/Likhachov_Keis_tekhnolohii_iak_produktyvnyi_zasib.pdf

6. Філоненко М. М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентісного підходу: методичні рекомендації для викладачів та здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) ВМ(Ф)НЗ України. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 88 с.

7. Пашченко Т. М. Застосування кейс-технологій у підготовці кваліфікованих робітників. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8792/1/%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE2.pdf>

8. Хмурковський Г. В. Формування інноваційної особистості шляхом активної та відповідальної

участі студентів у навчальному процесі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32615286.pdf>

REFERENCES

1. Vorozhbit-Horbatiuk, V. (2021). Kohnityvnyi komponent innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti vchytelia [Cognitive component of innovative pedagogical activity of a teacher]. *Youth & market*. No. 9/195. pp. 6–10. [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” [Law of Ukraine “On Higher Education”]. [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy “Pro innovatsiinu diialnist” [Law of Ukraine “On Innovation Activity”]. [in Ukrainian].

4. Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi osvitnoi diialnosti [Regulations on the procedure for carrying out innovative educational activities]. [in Ukrainian].

5. Likhachov, V. K., Shymanska, Ya. V., Taranovska, O. O., Dobrovolska, L. M. & Makarov, O. H. Keis-tekhnohii yak produktyvnyi zasib formuvannia kompetentnisnykh profesiinykh navychok na etapi medychnoi pisladyplomnoi osvity [Case technologies as a productive means of forming competency professional skills at the stage of medical postgraduate education]. Available at: http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/10025/1/Likhachov_Keis_tekhnolohii_iak_produktyvnyi_zasib.pdf [in Ukrainian].

6. Filonenko, M. M. (2016). Metodyka vykladannia u vyshchii medychnii shkoli na zasadakh kompetentisnoho pidkhodu: metodychni rekomendatsii dlia vykladachiv ta zdobuvachiv naukovooho stupenia doktora filosofii (PhD) VM(F)NZ Ukrainy [Methods of teaching in higher medical school on the basis of a competency-based approach: guidelines for teachers and candidates for the degree of Doctor of Philosophy]. Kyiv, 88 p. [in Ukrainian].

7. Pashchenko, T. M. (2014). Zastosuvannia keis-tekhnohii u pidhotovtsi kvalifikovanykh robitnykiv [The use of case technologies in the training of skilled workers]. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/8792/1/%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE2.pdf> [in Ukrainian].

8. Khmurkovskiy, H. V. Formuvannia innovatsiinoi osobystosti shliakhom aktyvnoi ta vidpovidalnoi uchasti studentiv u navchalnomu protsesi [Formation of innovative personality through active and responsible participation of students in the educational process]. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/32615286.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.10.2021

